تحلیل

ماشین پرنده ایلان ماسک

فانتزی آینده چه چیزی را پنهان می‌کند؟

علی بزم‌آمون
جامعه‌شناس، روان‌کاو و معمار

گاهی یک خبر چنان جهان را تسخیر می‌کند که فرصت پرسش درباره خودش را از ما می‌گیرد. در ۱۵ اکتبر ۲۰۲۶، تسلا از رودستر جدید با قابلیت‌های هوایی محدود رونمایی کرد که تولیدش برای ۲۰۲۸ اعلام شده است؛ اما این نمایش به معنای اثبات پرواز پایدار و کاربردی خودرو نبود. پرسش اصلی یادداشت، درستی یا نادرستی این ادعای فناورانه نیست، بلکه این است که چگونه یک نمایش محدود فناورانه به رویدادی جهانی تبدیل می‌شود و چه چیزی از میدان دید ما خارج می‌شود. در مطالعات فرهنگی، محصول فقط کارکرد فنی ندارد؛ کالای تجاری، نشانه منزلت و حامل رؤیای جمعی نیز هست. ماشین پرنده از دیرباز نماد عبور انسان از محدودیت‌های جهان موجود بوده است. وقتی ایلان ماسک چنین تصویری را به صحنه واقعی می‌آورد، فقط خودرو نمی‌فروشد؛ به رؤیایی فرهنگی جان می‌بخشد: جهانی که در آن انسان از ترافیک و قواعد آشنای زندگی روزمره فراتر می‌رود. در اینجا فناوری به اسطوره نزدیک می‌شود؛ اسطوره لزوما دروغ نیست، بلکه واقعیتی است که در شبکه‌ای از آرزوها و انتظارات معنایی فراتر از کارکرد مستقیم خود می‌یابد. خودرو دیگر فقط وسیله جابه‌جایی نیست؛ نماد انسانی است که نمی‌خواهد تابع محدودیت‌های زمین باشد.

اقتصاد توجه؛ چرا همه باید این صحنه را ببینند؟

در اقتصاد توجه، زمان و تمرکز انسان به منابعی کمیاب تبدیل شده‌اند. نمایش ماسک نیز عناصر لازم برای وایرال‌شدن را یک‌جا دارد: تصویری خیره‌کننده، شخصیتی مشهور، ادعایی بزرگ و امکان بازنشر سریع. نمودار مهندسی برای فهمیدن به توضیح نیاز دارد، اما تصویر خودرویی که از زمین جدا می‌شود، بی‌واسطه شگفتی می‌آفریند. در نتیجه، تصویر از توضیح پیشی می‌گیرد. مخاطب ابتدا هیجان‌زده می‌شود و سپس، اگر فرصتی باقی بماند، درباره امکان تولید انبوه، ایمنی، قیمت، مجوزهای پروازی و کاربرد روزمره می‌اندیشد. رسانه‌ها نیز در رقابت برای جلب مخاطب، ناخواسته یا آگاهانه بخش‌هایی را برجسته می‌کنند که بیشترین قابلیت تصویری و خبری را دارند. برای شکل‌گیری این وضعیت نیازی به توطئه‌ای هماهنگ نیست. کافی است میل شرکت به جلب توجه، نیاز رسانه به مخاطب و اشتیاق کاربران به انتشار محتوای شگفت‌انگیز در یک نقطه به هم برسند.

غیاب ژیژک؛ آنچه در تصویر حضور ندارد

اسلاوی ژیژک به ما می‌آموزد که برای فهم ایدئولوژی، باید به شیوه سازمان‌یافتن واقعیت و پرسش‌هایی توجه کنیم که از میدان دید بیرون می‌مانند؛ بنابراین پرسش این نیست که چه توطئه‌ای پشت خبر پنهان شده؛ بلکه این است: چه واقعیت‌هایی در پرتو این نمایش کمتر دیده می‌شوند؟ نخست، واقعیت اقتصادی شرکت: نمایش محصولی آینده‌نگرانه می‌تواند توجه را از مسائل جاری شرکت، رقابت بازار و فاصله میان وعده‌های گذشته و تحقق آنها به حاشیه براند. رودستر نیز پس از سال‌ها تأخیر دوباره در مرکز توجه قرار گرفته است. این ثابت نمی‌کند رونمایی برای پوشاندن بحرانی خاص طراحی شده، اما یادآور می‌شود نمایش آینده همواره در مناسبات اقتصادی زمان حال رخ می‌دهد. دوم، نابرابری در دسترسی به آینده: چه کسانی از این فناوری بهره‌مند می‌شوند؟ آیا چنین محصولی مسئله حمل‌ونقل عمومی را حل می‌کند یا عمدتا برای گروهی محدود از مصرف‌کنندگان ثروتمند ساخته می‌شود؟ موفقیت فنی الزاما به معنای پیشرفت اجتماعی همگانی نیست. سوم، ساختارهای تولیدکننده مشکلات روزمره: رؤیای پرواز فردی و وعده عبور از ترافیک را می‌دهد، اما کمتر می‌پرسیم چرا شهرها به شکلی سازمان یافته‌اند که میلیون‌ها نفر هر روز ساعت‌ها در ترافیک می‌مانند. خودرو شاید از زمین بلند شود، اما آیا می‌تواند نابرابری فضایی، فاصله خانه و محل کار و ضعف حمل‌ونقل عمومی را از میان بردارد؟ غیاب اصلی شاید همین باشد: ما درباره راه فرار از محدودیت‌ها هیجان‌زده می‌شویم، بی‌آنکه به ساختارهایی بیندیشیم که آن محدودیت‌ها را تولید می‌کنند.

فانتزی رهایی؛ از زمین بلند می‌شویم تا از واقعیت فرار کنیم

در روان‌کاوی، فانتزی صرفا رؤیایی خوشایند نیست؛ صحنه‌ای است که میل در آن سازمان می‌یابد و تداوم پیدا می‌کند. ماشین پرنده فانتزی قدرتمندی می‌سازد: دیگر لازم نیست در صف بمانیم، پشت چراغ قرمز توقف کنیم یا مسیرهای ازپیش‌تعیین‌شده را بپذیریم. می‌توانیم از زمین جدا شویم و از محدودیت‌هایی فاصله بگیریم که دیگران همچنان تحمل می‌کنند. مسئله در این تصویر فقط سرعت نیست؛ استثنابودن است. فناوری به وعده رهایی فردی تبدیل می‌شود: اگر به‌اندازه کافی پیشرفته، ثروتمند یا نوآور باشیم، شاید بتوانیم از قواعد محدودکننده زندگی جمعی عبور کنیم. اما فانتزی جذاب است، چون لازم نیست همه مشکلات را حل کند. کافی است برای لحظه‌ای ما را به جهانی دیگر ببرد. تصویر، وعده رهایی را همین حالا عرضه می‌کند؛ تحقق عملی آن می‌تواند به آینده موکول شود.

یادداشت کامل را در سایت شرق بخوانید

فرانسه، پاندول دموکراسی و آشوب

جواد نوری‌زاده
دکترای علوم سیاسی

۱. زادگاه اندیشه دموکراتیک

سخن‌گفتن از جایگاه دموکراسی مدرن در تاریخ فلسفه سیاسی، ناگزیر ما را به فرانسه می‌رساند. مونتسکیو (Montesquieu) در کتاب «روح‌القوانین» دریافت که قدرت را تنها قدرتی دیگر مهار می‌کند و از همین‌جا نظریه تفکیک قوا (Separation of |Powers) را پرورد. اما مهار قدرت پرسشی دیگر را باز می‌گذاشت؛ اینکه «خود قدرت مشروعیتش را از کجا می‌گیرد؟». روسو (Rousseau) در کتاب «قرارداد اجتماعی» پاسخ را در «اراده عمومی» (Volonté Générale) جست‌وجو کرد و سیه‌یس (Sieyès) در کتاب «طبقه سوم چیست؟» این اراده را به «ملت» (Nation) نسبت داد. توکویل (Tocqueville) نیز در کتاب «درباره دموکراسی در آمریکا» سوی تاریک آن را دید و نسبت به خطر استبداد اکثریت (Tyranny of The Majority) هشدار داد. طرفه آنکه در هر جایی از کره زمین که قانون اساسی نوشته شده، ردپای این زنجیره دیده می‌شود. پس پرسش آن است که چرا سرزمینی که این همه درباره نظم دموکراتیک اندیشید، تا این اندازه با ناآرامی خیابانی گره خورده است؟ چرا هر چند سال یک بار، تخریب و آشوب چهره فرانسه را دگرگون می‌کند؟ و چگونه است که فرانسه پسااعتراضات همواره نظامی است که مبتلا به تغییر رژیم (Regime Change) نمی‌شود؟

۲. خیابان به‌مثابه سیاست

به نظر می‌رسد پاسخ در همان میراث فلسفی-سیاسی نهفته است. دموکراسی فرانسه از شورش زاده شد و در حافظه ملی این کشور -از ۱۷۸۹ تا ۱۸۵۸ و کمون ۱۸۷۱ و می ۱۹۶۸- خیابان شکلی مشروع از سیاست به شمار می‌رود. چارلز تیلی (Charles Tilly) در کتاب «فرانسوی‌های معترض» نشان داد جوامع شیوه‌های اعتراض را از تجربه تاریخی می‌آموزند و هر جامعه، کارنامه «کنش جمعی» خاص خود را دارد. توکویل در کتاب «رژیم کهن و انقلاب» نیز یادآور شده بود که تمرکز دولت، نهادهای میانجی را ناتوان می‌کند. امروز تنها حدود ۱۰ درصد از شاغلان فرانسوی عضو اتحادیه‌ها و سندیکاها هستند؛ رقمی پایین‌تر از میانگین اروپا که در آن ۲۰ درصد است. پس وقتی زمینه و قدرت چانه‌زنی بر سر حقوق اقتصادی، اجتماعی و سیاسی تنگ و محدود باشد، نارضایتی راه خود را به خیابان می‌گشاید. ضمن اینکه آشوب پدیده‌ای منحصر به فرانسه نیست و بریتانیا (۲۰۱۱، اعتراض کنگره اتحادیه‌های کارگری علیه کاهش شدید هزینه‌های عمومی)، آمریکا (۲۰۲۰، قتل جورج فلوید، شهروند سیاه‌پوست، به دست پلیس در شهر مینیاپولیس) و شیلی (۲۰۱۹، اعتراض به افزایش قیمت بلیت مترو در سانتیاگو) هم آن را دیده‌اند، اما بسامد و مشروعیت نمادین آن در فرانسه استثنائی است.

۳. فرانسه امروز و پرسش «چرا فرانسه می‌سوزد؟»

۳-۱. شرح رویداد

موج کنونی از اواسط سپتامبر ۲۰۲۶ در دبیرستانی در حومه پاریس آغاز شد و ظرف چند هفته با پشتیبانی معلمان، والدین و اتحادیه‌ها به سراسر کشور رسید. روز شنبه ۱۷ اکتبر، حدود ۵۵۰ هزار نفر، به گفته وزارت کشور، در سراسر فرانسه راهپیمایی کردند. بیشتر آنان مسالمت‌جو بودند، اما اقلیتی کوچک به ساختمان‌ها و فروشگاه‌ها حمله کردند و آتش‌سوزی، شهرداری تاریخی لیموژ را تقریبا ویران کرد. حدود دوهزارو ۴۰۰ نفر بازداشت و حدود هزار پلیس مجروح شدند. دولت روز ۱۹ اکتبر منع جزئی تظاهرات در پاریس و مقررات منع رفت‌وآمد در برخی مناطق را اعلام کرد و امانوئل مکرون، رئیس‌جمهور، استعفای وزیر کشور را نپذیرفت. در حالی که این محدودیت‌های رفت‌وآمد به اجرا درآمده‌اند، مردم فرانسه نیز در پی تظاهرات خشونت‌آمیز آخر هفته، در تلاش برای سامان‌دادن اوضاع هستند.

۳-۲. ریشه‌های اعتراضات

آنچه از مطالعه و مرور روایت رسانه‌های لوموند، تایم، فارین‌پالیسی، الجزیره، یورونیوز، سی‌ان‌ان، رویترز، آسوشیتدپرس، سی‌بی‌اس و سی‌ان‌بی‌سی و نیز گزارش‌های عفو بین‌الملل و دیده‌بان حقوق بشر برمی‌آید، این است که این موج را نمی‌توان به یک علت فروکاست و به نظر می‌رسد چند لایه هم‌پوشان دارد. کانون این اعتراضات «عرصه آموزش» است. دانش‌آموزان از کمبود معلم، کلاس‌های ۳۲ تا ۳۶نفره، ساختمان‌های فرسوده، برنامه سنگین و فشار سامانه پذیرش دانشگاهی (Parcoursup) شاکی هستند. نگرانی از آینده نیز بر خشم آنان می‌افزاید؛ چون گزارش‌ها از چشم‌انداز شغلی ناامیدکننده سخن می‌گویند. این محرومیت در حومه‌ها متمرکز است؛ زیرا اعتراض از دبیرستان‌های محله‌های کارگری شمال پاریس آغاز شد. دانش‌آموزان یکی از این مدارس گفته‌اند سرویس‌های بهداشتی آب ندارد و دمای کلاس‌ها در تابستان به ۴۰ درجه می‌رسد. به گفته آنها وزارت آموزش آنان را نادیده گرفته است.

لایه دوم، «معیشتی و مالی» است. تظاهرات ۱۷ اکتبر علیه هزینه زندگی برگزار شد و قیمت سوخت بالا رفته است. قیمت‌ها از سال ۲۰۰۰ حدود ۵۹ درصد افزایش یافته و دستمزدها پس از جهش قیمت‌های ۲۰۲۱ تا ۲۰۲۳ به آن نرسیده‌اند. پشت این فشار، بحران مالی دولت نیز هست. بدهی عمومی دولت با شاخص ۱۲۰ درصد، از کل ارزش تولید ناخالص ملی (GDP) فرانسه هم بیشتر است و دولت رفاهی گران فرانسه از مسیر ریاضت (Austerity) تأمین مالی می‌شود. لایحه بودجه ۲۰۲۷ بسته‌ای ۵۴ میلیارد یورویی از کاهش هزینه و افزایش مالیات است که به گفته اتحادیه‌ها، چهارمین سال پیاپی انجماد جدول حقوق کارمندان دولت را شامل می‌شود. به همین دلیل، دانش‌آموزان در کنار حامیان جنبش جلیقه‌زردها که از ۲۰۱۸ علیه گرانی و نابرابری برخاسته بود، هم‌صدا شده‌اند. نابرابری آموزشی و فروپاشی «اسطوره شایسته‌سالاری» (Meritocracy) نیز در این میان نقش دارد؛ چون نظام مدارس نخبه، دانش‌آموزان مدارس کم‌بودجه را در رقابتی نابرابر قرار داده است.

لایه سوم، «بحران نمایندگی» است. از انتخابات ۲۰۲۴ هیچ جناحی اکثریت ندارد و به گفته کارشناسان هیچ حزبی نمی‌تواند نارضایتی اجتماعی را به صورت نهادین مدیریت کند. رهبر اتحادیه دانش‌آموزی گفته است نهادهای گفت‌وگوی وزارت آموزش «رها شده‌اند» و به نوشته روزنامه لوموند، گفت‌وگوی اجتماعی مدت‌هاست قطع شده است. در چنین خلأیی، دو قطب رادیکال خود را سخنگوی خیابان می‌خوانند. ژان‌لوک ملانشون (Mélenchon)، رهبر چپ رادیکال، دولت را به سرکوب متهم می‌کند و مارین لوپن (Le Pen)، رهبر راست افراطی، آشوب را به «ائتلاف تبهکاران حومه‌ها و آشوبگران حرفه‌ای» نسبت می‌دهد. نباید فراموش کرد که اینها «روایت‌های سیاسی» هستند و نگارنده به داده معتبر و بی‌طرفی درباره ترکیب قومی معترضان دست پیدا نکرد.

لایه چهارم، رابطه پلیس و معترضان و «فرهنگ اعتراضی» است. پلیس جرقه اعتراض نبود، اما آتش را شدت داد. نوجوانی ۱۵ساله دست خود را در اثر پرتاب نارنجک پلیس از دست داد، فک نوجوانی ۱۴ساله شکست و نوجوانی ۱۶ساله یک چشم خود را از دست داد. عفو بین‌الملل، دیده‌بان حقوق بشر و دفتر حقوق بشر سازمان ملل ابراز نگرانی کرده و سرکوب را برای یک جنبش دبیرستانی بی‌سابقه خواندند. سنت اعتراضی نیز بسیج سریع را ممکن می‌کند؛ چون جنبش‌های دبیرستانی در ۱۹۹۰، ۲۰۰۵ و ۲۰۱۸ هم رخ داده بود. اما قطبی‌شدن سیاسی بر آن افزوده است. دولت جنبش را عملیات چپ رادیکال می‌خواند، در حالی که طبق گزارش اندیشکده‌های فرانسوی و بین‌المللی، ۶۲ درصد مردم آن را موجه می‌دانند. در خشونت هم گروه‌های گوناگونی دخیل بوده‌اند. در اوایل اعتراضات، ۸۷ درصد بازداشتی‌ها زیر ۱۸ سال بودند؛ به تدریج بزرگسالان نیز به معترضان پیوستند و رقم بازداشت‌شدگان بزرگسال به ۷۸ درصد رسیده است. وزیر کشور نیز اذعان کرد که توقع این وضعیت را نداشته‌اند.

لایه پنجم، بیرونی است و مستقیم نیست. جنگ‌های اوکراین و خاورمیانه، ازجمله درگیری آمریکا با ایران، از مسیر انرژی بر «هزینه‌های زندگی» فشار آورده‌اند. حدود یک‌دهم جایگاه‌های سوخت با کمبود دست‌کم یک نوع سوخت روبه‌رو بوده‌اند و دولت، یارانه اضطراری سوخت را تمدید کرده است. پس جنگ‌ها بحران معیشت را تشدید کرده‌اند.

۳-۳. افق سیاسی اعتراضات

ساختار حکمرانی فرانسه چنین اقتضا می‌کند که بحران‌های اجتماعی، سرانجام به انتخابات احاله شوند. نظام نیمه‌ریاستی (Semi-Presidentialism) جمهوری پنجم، رئیس‌جمهور را مستقیم برمی‌گزیند. در شرایط فعلی و همان‌طور که گفتیم، قدرت چانه‌زنی اتحادیه‌های کارگری تنگ و محدود بوده و بی‌ثباتی سیاسی فرانسه را فراگرفته و قدرت نهادها تضعیف شده است؛ به نحوی که به دلیل چندپاره‌بودن پارلمان فرانسه و فقدان اکثریت، تنها در دو سال اخیر پنج نخست‌وزیر بر سر کار آمده است. در چنین شرایطی، عملا تنها داور نهایی «صندوق رأی» است. دور نخست انتخابات ۱۸ آوریل و دور دوم می ۲۰۲۷ برگزار می‌شود. در انتخابات آتی، میدان رقابت پراکنده است و احتمال دور دومی شدن میان قطب‌های افراطی بالاست.

۳-۴. پیامدها و نتیجه

مکرون به سبب محدودیت دودوره‌ای حق نامزدی ندارد؛ پس شکست او در واقع شکست مکرونیسم است؛ یعنی اردوگاهی که یک دهه حکمرانی‌اش در تأمین عدالت آموزشی و ثبات مالی ناکام مانده است. نشانه‌ها گویاست؛ چون ۸۲ درصد از پاسخ‌دهندگان نظرسنجی مؤسسه Ipsos که در ماه اکتبر انجام شده، عملکرد مکرون را نامطلوب می‌دانند و حتی نخست‌وزیران پیشین او، ادوار فیلیپ (Philippe) و گابریل آتال (Attal) که خود نامزد ریاست‌جمهوری‌اند، در حال فاصله‌گرفتن از او هستند. برآورد نگارنده این است که اعتراضات رفته‌رفته فرسوده می‌شود، اما بهای آن را اردوگاه حاکم در انتخابات ۲۰۲۷ خواهد پرداخت. لوپن در نظرسنجی‌ها پیش از همه رقباست؛ او اگر از پرونده قضائی‌اش که تحت نظر دیوان عالی کشور در مرحله صدور حکم است، به سلامت عبور کند، شانس اول پیروزی در انتخابات ریاست‌جمهوری است. نظرسنجی‌های معتبری همچون Elabe، Odoxa و Toluna Harris Interactive آرای او را بین ۳۱ تا ۳۷ درصد در سناریوهای مختلف نشان می‌دهند. این در حالی است که رقبای اصلی او (فیلیپ، ملانشون و اتال) در محدوده ۱۵ تا ۲۰ درصد قرار دارند. پیامد دیگر این اعتراضات در وضعیت اقتصادی اتحادیه اروپا خود را نشان می‌دهد؛ زیرا ضعف هم‌زمان فرانسه و آلمان که حدود ۴۰ درصد اقتصاد اتحادیه را دارند، اروپا را از لحاظ اقتصادی تضعیف می‌کند. مخالفت صریح لوپن با ادغام در اتحادیه اروپا و تهدید به کاهش سهم فرانسه در بودجه این اتحادیه، این وضعیت را در صورت پیروزی او خطیرتر خواهد کرد.

۴. سخن آخر

مونتسکیو می‌گفت قدرت را قدرت مهار می‌کند و روسو مشروعیت را در اراده عمومی می‌جست. امروز خیابان‌های فرانسه می‌پرسند آن اراده در کجا نمایندگی می‌شود؟ توکویل هشدار داده بود دموکراسی‌ای که نهادهای میانجی‌اش تهی شود، یا به استبداد اکثریت می‌رسد یا به خشم بی‌نهاد. آن خشم بی‌نهاد امروز در خیابان‌های فرانسه خودنمایی می‌کند؛ اما حجم خشونت -حتی در وضعیت فعلی- حد و اندازه دارد و برخلاف کشورهای توسعه‌نیافته که در اعتراضات مشابه ممکن است حتی تعداد قربانیان به چندین هزار نفر هم برسد و جامعه دستخوش هزینه‌های بسیار سنگین و مهلک در زمینه حکمرانی شود، فرانسه همچون پاندولی میان دو قطب اعتراضات و دموکراسی در رفت‌وآمد است؛ گاه در خیابان و گاه در صندوق رأی. و این بار نیز به شیوه همان سنتی که زادگاه نظریه دموکراسی بود، داور نهایی را نه آشوب، بلکه صندوق رأی ۲۰۲۷ تعیین خواهد کرد.

نگاه

جنگ خلیج فارس؛ بازآرایی موازنه قدرت در فراپاسیفیک

محمود اشرفی

تنش‌های کنونی خاورمیانه را نمی‌توان در چارچوب یک مخاصمه نظامی منطقه‌ای در نظر گرفت، در امتداد این دگرگونی‌های منطقه‌ای تحولات ژئوپلیتیک فرامنطقه‌ای به چشم می‌آید و نزدیک‌ترین تحول دستاوردها و آموزه‌های چین از درگیری آمریکا و ایران است. در رویدادهای اخیر توان لجستیکی و قابلیت‌های نظامی آمریکا مورد کنکاش استراتژیست‌های چینی قرار دارد. هرچند آمریکایی‌ها بر این باورند که حضور نظامی آنها در خلیج فارس و عملیات نظامی در حد محدود است اما این محدویت‌ها مانع از برآوردهای استراتژیک نیست. بزرگ‌ترین گستره رویارویی آمریکا و چین حوزه پاسیفیک است. تنش‌های نظامی کنونی خاورمیانه درس‌های استراتژیک بزرگی برای تحکیم مواضع چین در حوزه پاسیفیک دارد. این دگرگونی به برهم‌خوردن موازنه قوا به نفع قدرت بزرگ آسیایی بوده و آموزه‌های استراتژیک به دگرگونی ژئوپلیتیک فراپاسیفیک خواهد انجامید. قابلیت‌های نظامی آمریکا در عمل آشکار شده و بخشی از توان نظامی آن در خاورمیانه درگیر است. و این شرایط درستی نظر استراتژیست‌های آمریکایی را که در سال‌های اخیر اصرار بر کم‌شدن حضور آمریکا در خاورمیانه و توجه بیشتر بر حوزه پاسیفیک داشتند، به اثبات رساند. این تحلیل دربرگیرنده آموزه‌های راهبردی چین از تحرکات نظامی و لجستیکی آمریکا در مناقشات نظامی کنونی است. اقداماتی که محدود به یک منطقه جغرافیایی نبوده و اثرات آن در گستره‌ای دورتر در پهنه اقیانوس آرام، ژرف‌تر خواهد بود. این تأثیرات در ترتیبات نظامی و امنیتی در مرزهای آبی آمریکا خواهد بود. این نظریه را می‌توان «پیوند ژئوپلیتیکی جنگ‌های منطقه‌ای و دگرگونی موازنه قوا در فراپاسیفیک نامید». تحولاتی که به چینش نو و بازآرایی موازنه قوا و دگرگونی ژئوپلیتیک در فراپاسیفیک خواهد انجامید، چین آموزه‌های بسیاری از جنگ خاورمیانه‌ای آمریکا دارد.

جدول ۵۴۳۸ طراح: بیژن گورانی

افقی:

۱- منطقه سردسیر قطب شمال- غذای معروف گرجستان ۲- یک‌صدم دلار- کتاب ابوریحان بیرونی در ریاضیات و نجوم- گریبان ۳- فدراسیون بین‌المللی شنا- از مواد افیونی- فراوانی ۴- دوتا نون- شعرگفتن- از سوی فرماندار منصوب می‌شود ۵- پشه مالاریا- رجحان ۶- شرکت تولیدی یا خدماتی بزرگ- ضربه‌ای در تنیس روی میز- تخم‌مرغ انگلیسی ۷- خدمتکار پیر- خمیده- کمیاب ۸- از مجسمه‌های زیبای ساخته پرویز تناولی- مکتبی در هنر نقاشی ایرانی- شیرینی سنتی اصفهان ۹- شب‌زنده‌داری کردن- فرشته آسمانی- مسجدی در دمشق ۱۰- راه میانبر- آیین‌های سنتی- لقب تیم فوتبال اینترمیلان ۱۱- بهشتی- حیوان حیله‌گر ۱۲- تمرین- تراس- آبکی ۱۳- خواهش‌های نفسانی- داستانی نوشته تورگنیف روسی- باریک‌بین ۱۴- اسب قهوه‌ای- صبحانه- شهری در مازندران ۱۵- مشهورترین رمان استاندال، نویسنده فرانسوی- از نرم‌افزارهای پیام‌رسان تلفن همراه

عمودی:

۱- تأثرانگیز- شهری در هلند- شخص ۲- بنیان‌گذار حزب کمونیست- شعر ستایش- کارکشته ۳- اولین شهر میزبان المپیک- قبیله سرخ‌پوست بومی آمریکای شمالی- خوش‌چهره ۴- مدارک- قهرمان فیلم ساز دهنی ۵- ویتامین انعقاد خون- گیاه رنگرزی- دوره تجدید حیات اروپا ۶- کتاب ارزشمند شیخ کلینی، محدث و فقیه شیعی- سنگدلی- حرف ندا ۷- موتورسیکلت پرقدرت ورزشی- قرارداد استعماری نفت ایران و انگلستان- حکمت ارسطو ۸- شب‌پره- شهر صنعتی و تجاری آلمان- طرحی برای قالی ایرانی ۹- کلسیم اکسید- بزرگ ایل و طایفه- مجموعه‌شعری از زندیاد مهرداد اوستا ۱۰- چه چیز- دلیل- برتری ۱۱- فراگرفتن- بازیکن خط میانی- پهلوان ۱۲- فشاردادن- ستیزه‌کننده ۱۳- واقعی- نوعی سالاد- برف آذری ۱۴- از مشهورترین اشعار نیمایوشیج- چاشنی‌های غذایی- نامی دخترانه ۱۵- تیر پیکاندار- صباغ- نویسنده

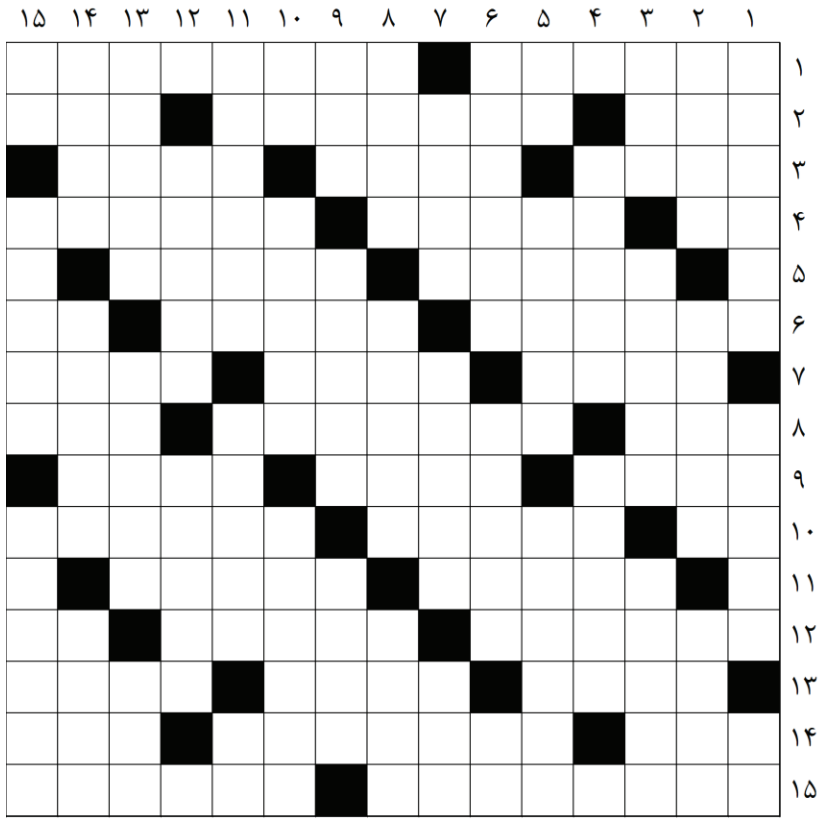

حل سودوکو ۴۴۳۳

۶	۸	۳	۲	۵	۷	۹	۱	۴
۷	۴	۵	۱	۳	۹	۸	۶	۲
۹	۲	۱	۴	۶	۸	۷	۳	۵
۲	۳	۴	۷	۱	۶	۵	۹	۸
۱	۹	۶	۵	۸	۴	۳	۲	۷
۵	۷	۸	۹	۲	۳	۶	۴	۱
۳	۶	۷	۸	۴	۲	۱	۵	۹
۸	۱	۲	۶	۹	۵	۴	۷	۳
۴	۵	۹	۳	۷	۱	۲	۸	۶

۶	۳	۲	۱	۸	۷	۹	۴	۵
۱	۸	۵	۹	۲	۴	۳	۷	۶
۹	۷	۴	۳	۵	۶	۱	۸	۲
۸	۱	۶	۷	۴	۵	۲	۳	۹
۵	۴	۷	۲	۹	۳	۶	۱	۸
۲	۹	۳	۸	۶	۱	۷	۵	۴
۷	۶	۸	۵	۱	۹	۴	۲	۳
۳	۵	۹	۴	۷	۲	۸	۶	۱
۴	۲	۱	۶	۳	۸	۵	۹	۷

حل جدول ۵۴۳۷

	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱	چ	س	ی	م	■	ک	م	ا	ل	■	ا	ه	م	ا	ل
۲	ن	خ	و	د	چ	ی	■	ن	ی	ز	ه	م	ا	ه	ی
۳	س	ت	ر	■	ا	ن	س	ا	■	ر	م	ا	د	■	ا
۴	■	ک	و	ک	ب	■	م	ر	ت	د	■	و	ر	ا	ق
۵	م	و	■	م	ک	ا	ر	■	م	ی	س	ر	■	و	ت
۶	ک	ش	ت	ی	■	و	ا	ر	ک	■	ا	ی	ا	ر	■
۷	ا	■	و	ا	ل	ا	■	ب	ی	ا	ن	■	غ	ی	ن
۸	ت	پ	ه	ب	ا	س	ت	ا	ن	ی	ح	س	ن	ل	و
۹	پ	ا	ی	■	م	ط	ل	ع	■	س	ه	و	ی	■	م
۱۰	■	ت	ن	ی	س	■	ق	ی	م	ت	■	گ	ا	ه	ی
۱۱	ا	و	■	ا	ه	ل	ی	■	ب	ا	ب	ل	■	ن	د
۱۲	و	ق	ا	ر	■	ی	ن	ا	ل	■	ر	ی	ن	گ	■
۱۳	ا	■	ت	ی	م	م	■	م	غ	ن	ی	■	ی	ا	ب
۱۴	ک	ی	ن	گ	ک	و	ن	گ	■	پ	ل	ا	س	م	ا
۱۵	س	و	ا	ر	■	ی	ا	و	ز	ر	■	م	ت	ه	م

سودوکو سخت ۴۴۳۴

زمان پیشنهادی: ۴۰ دقیقه

۷	۱	۹			۴			
۵	۴			۷			۳	
۲					۹			
		۲	۶		۸			
		۶		۴		۱		
			۷		۱	۶		
			۹					۸
	۹			۱			۵	۶
						۴	۹	۷

قانون‌های حل جدول سودوکو

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

سودوکو ساده ۴۴۳۴

زمان پیشنهادی: ۲۰ دقیقه

۹					۶		۳	۵
۳	۸	۲	۷			۹	۶	
				۳			۷	
				۷		۶		
	۳			۶			۴	
		۱		۴				
	۹			۲				
	۲	۴			۳	۷	۵	۱
۷	۱		۴					۳

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.